

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2008-06-11

Yttrande över FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Ds 2008:23

Bygg klokt är ett samarbete mellan sju handikapporganisationer som tillsammans representerar personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Bygg klokt verkar för förbättrad tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö i enlighet med bygglagstiftningens tillämpningsområde. Arbetet baseras på förbundens samlade erfarenheter av att leva med dessa funktionsnedsättningar.

Bygg klokts utgångspunkter är att gällande lagstiftning skall tillämpas, lagstiftningen behöver förbättras på flera områden, produktutveckling behövs och att mainstreaming i enlighet med nationella handlingsplanen för handikappolitiken krävs för att en välfungerande helhet, d v s ett samhälle för alla, skall åstadkommas. Bygg klokt menar dessutom att bristande tillgänglighet är diskriminerande. Mot denna bakgrund vill Bygg klokt peka på några artiklar i konventionen som är av särskild betydelse för en utveckling som leder till att den byggda miljön blir tillgänglig och användbar för alla medborgare.

Artikel 2 Definitioner

Konventionen använder begreppet "universellt utformade" om miljöer, produkter och tjänster. "Universellt utformade" innebär att de skall kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. I svenska dokument, t ex "Från patient till medborgare" används istället begreppet "design för alla". Begreppen har i princip samma innebörd men olika upphov och kan leda tankarna något olika då principen skall tillämpas.

Bygg klokt menar att det är bra att begreppet tas upp och definieras. I den fortsatta tillämpningen av principerna måste men emellertid vara vaksam på hur begreppen tillämpas och ta till vara den positiv utvecklingspotential som ligger i att ställa begrepp mot varandra.

Artikel 3 Allmänna principer

Tillgänglighet är en av konventionens allmänna principer. Utredningen konstaterar kort att principen är välkänd i svensk lagstiftning och rättspraxis.

Bygg klokt menar att utredningen ser alltför lättvindigt på implementeringen av tillgänglighet i det svenska samhället. Bristande tillgänglighet i byggd miljö är ett mycket stort problem i vardagen för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Bristande tillgänglighet och användbarhet påverkar hela livssituationen; utbildning, bosättning, hälsa, fritidssysselsättning o s v. Ett skäl till den bristfälliga situationen är att mainstreaming inte fått det genomslag som handlingsplanen för handikappolitiken kräver. Bygg klokt menar dessutom att bristande tillgänglighet är diskriminerande. Tillgänglighet och hur den skall tillgodoses måste regleras i speciallagar som t ex bygglagstiftningen. Samtidigt måste bristande tillgänglighet omfattas av diskrimineringslagstiftningen så att samhällssystemet som helhet fungerar.

Artikel 4 Allmänna åtaganden

I konventionsstaternas åtaganden ingår att genomföra eller främja forskning och utveckling av universellt utformade produkter, tjänster, utrustning och anläggningar enligt definitionen i artikel 2. Enligt utredningen överensstämmer detta med vad som redan ske i Sverige.

Bygg klokt instämmer inte i att universell utformning eller design för alla har den roll inom forsknings- och utvecklingsarbete som konventionen utpekar. Inom produkt- och miljöområdet vet vi att det på många håll finns stort intresse från studenternas sida samtidigt som resurser och avancemangsmöjligheter är alltför små för att detta intresse fullt ut skall kunna tas till vara inom forskning och utvecklingsarbete. Inom byggforskningen är de samhällseliga resurserna för FoU-arbete inom området universell utformning i princip obefintliga. Byggforskning förväntas till stor del ske inom, eller med resurser från, marknaden samtidigt som begreppet universell utformning inte är etablerat inom byggsektorn.

Artikel 9 Tillgänglighet

Ändamålsenliga åtgärder skall vidtas för att säkerställa att personer med nedsatt funktionsförmåga får tillgång till bl a den fysiska miljön på samma villkor som andra. Utredningen redovisar gällande lagar och regler och konstaterar att Sverige väl uppfyller de krav som konventionen ställer, dock behöver arbetet med att nå det handikappolitiska målet till 2010 intensifieras,

Bygg klokt menar att det finns brister vad gäller tillgänglighet och användbarhet i det svenska samhället. Det finns stora luckor i lagstiftningen; tvåvånings bostadshus behöver inte ha hiss, entréer i bostadshus omfattas inte av enkelt avhjälpna hinder och många arbetsplatser kan undantas från det generella kravet på tillgänglighet och användbarhet. Respekten för gällande lagstiftning är dessutom dåligt, ofta saknas t ex hörselteknisk utrustning eller är den ur funktion. Utbildningen av planerare är så bristfällig att särskilda sakkunniga för tillgänglighet

och användbarhet behövs. De byggherrar och andra som har höga ambitioner vad gäller tillgänglighet och användbarhet saknar lämpliga produkter på marknaden, t ex hissar som svarar mot olika byggnadsstilar eller kontorsutrustning som kan användas av personer med nedsatt funktionsförmåga. Olika regelsystem och insatser samverkar inte alltid. Med en avancerad bilanpassning kan det bli svårt att hitta en tillräckligt stor parkeringsplats. Offentliga toaletter är inte självklart tillgängliga för personer med elrullstol för utomhusbruk eller för den person som har två assistenter med sig.

Sammanfattningsvis menar Bygg klokt att utredningen ger en alltför positiv bild av situationen i Sverige vad gäller tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö. Den nationella handlingsplanen för handikappolitiken med siktet inställt på år 2010 har lett till positiva förändringar men det går alldeles för sakta. Vår förhoppning är nu att en ratificering av konventionen skall leda till fortsatta kraftfulla insatser för att förbättra tillgängligheten också efter år 2010.

Med vänliga hälsningar
Bygg klokt

Karin Månsson
verksamhetsledare